

II. KADIN KOOPERATİFLERİ BULUŞMASI

10 – 11 Nisan 2008

Taxim Hill Oteli, İstanbul

I. GÜN - 10 Nisan 2008

1. Açılış Konuşmaları:

Şengül Akçar, KEDV Genel Direktörü:

2005 yılında yapılan ilk toplantı sonrası, tekrar buluşmamız sevindirici. Hep birlikte olmak çok önemli, bundan dolayı çok memnunuz. Açıkçası, 2000’de kadın kooperatifleri hareketi başladığında bu kadarını beklemiyordum. Bir yandan, dünyada da böyle bir hareket olduğunu fark ediyorum. Kooperatifçiliğin bizim açımızdan öncelik olmasa bile istihdam açısından da önemli olduğunu düşünüyorum. Çok uluslu şirketler dediğimiz şirketlerin istihdam kapasitesinden, %7 daha fazla kooperatiflerin istihdam kapasitesi olduğu ortaya çıkmış ve bu da kadınlar açısından çok önemli. Örneğin İsveç’te sağıktan eğitime kadar pek çok hizmet, kadın kooperatiflerince yapılıyor. Aslında biz farkında olmadan, dünyada herkes kendi ortamında bunları keşfediyor. Kooperatifçiliğin bu kadar önemli bir ihtiyaç olarak ortaya çıkmasının en büyük etkenlerden biri de insanların çalıştığı ortamın şartlarını belirlemeye katılmak istemesi. Kimse başkalarının koşullarıyla çalışmak istemiyor. Çünkü çalışmak artık bir yaşam biçimi haline dönüştü. Bugüne kadar 70’e yakın kadın kooperatifi kurulmuş durumda. Ancak düşününce, Türkiye’deki bu hareket dünyadaki gelişmelerden kopuk değil, dünyada da hızla gelişen bir kadın kooperatifleri hareketi var. Kooperatif, bir örgütlenme, iş yapma modeli olarak da önemli. Çalışma koşulları, yapılacak işler, diğer kurumlarla işbirliği, katılım gibi konularda koşullarını kendi belirliyor. En başta biz, bu açılardan yoksul kadınlar için uygun bir model diye düşünmüştük. Bugün dünyada kariyer sahibi kadınların da kooperatifleştiğine tanık oluyoruz. Kooperatifin bir avantajı da kadınların bağımsız politika oluşturmalarına fırsat veriyor olması. Çünkü kadınların kendi ihtiyaçları için bir araya gelip konuşmaları çok önemli. Dolayısıyla bu model, dar gelirli kadınların kendileri için konuşabilmesi açısından da önemli. Ancak, bağımsızlık güçle yan yana geldiğinde anlaşılabilir. Bu açıdan kendinizi ne kadar koruyabildiğimizi de değerlendirmeliyiz. İkinci önemli bir konu da; kooperatif kadınların hangi ihtiyaçlarına karşılık verecek? Sadece iş ve gelir mi? Kadınların stratejik ihtiyaçları da çok önemli. Kadınların durumunu kalıcı olarak dönüştürebilecek, durumlarını konularını farklılaştıracak ihtiyaçlar daha önemli geliyor bize. Hem kooperatif içinde hem de toplum içinde durumumuzu nasıl gördüğümüz, gösterdiğimiz konuları önemli. Kooperatifimiz ya da kooperatifler iletişim ağımız ya da üst birliğimiz nasıl yönetilecek? Bir değer sistemi ve ilkeleri olması gerekiyor. Biz kendimiz nasıl yönetilmek istiyorsak öyle bir yönetim sistemi kurmalıyız. Önceki toplantımızda, ilkelerimiz ve değerlerimiz neler olacak diye bir çalışma yapmıştık. Şeffaflık, katılım gibi birçok değerlerden söz etmiştik, konuşulurken bu parlak laflar çıkıyor ama aslolan bunu pratikte yapmamız. Bir hareketten bahsediyorsak, değerler sistemi çok önemlidir. İki gün sürecek toplantıda bunları hep birlikte tartışıp, karar verip, uygulamaya başlamalıyız.

Ayten Alkan, Toplantı moderatörü, Ankara Üniversitesi:

Verilen örnekler bize refah devleti denilen sistemin çökmesiyle beraber Avrupa'nın birçok yerinde başlayan bakım/hizmet kooperatiflerinin ortaya çıkmaya başladığını gösteriyor. Ancak Türkiye'ye özgü bir durum da var, dünya geneline baktığımızda kooperatifçilik hareketi, dünyanın birçok coğrafyasında kadın katılımının çok ağırlıklı olduğu bir hareket, Türkiye'de olduğu gibi erkek egemen değil. O anlamda Türkiye'de 90ların sonları itibariyle kurmaya başladığınız kadın kooperatifleri Türkiye için çok yeni. Başka bir anlamda da örgütlenme modeli olarak yeni, dernekleşmenin, vakıflaşmanın yaygın olduğu ülkemizde örgütlenme modeli olarak da yeni bir hareket. Daha pürüzler de var, hangi stratejilerle görünürlük sağlanabilir, belki bunları da konuşabiliriz.

Ayşe Temiztaş, Biga Kadın Kooperatifi:

Merhaba Arkadaşlar, ben de bu projenin ortaklarından biri olarak sizleri selamlıyorum. Hoşgeldiniz. Ben de söylenenlere katılıyorum. 2005 yılında 35 kadın kooperatifi ile ilk toplantımızı yapmıştık. İlkelerimizi, değerlerimizi, ihtiyaçlarımızın neler olduğunu tartışmıştık. Dar gelirli, yoksul kadınların ihtiyaçlarının karşılanmasında, emeğinin görünür kılınmasında, kadın kooperatifleri önemli bir potansiyel taşıyor. Bu bağlamda tartışmalarımız sonunda ortak bir düşünceye sahip olmuş, Kooperatif örgütlenmesinin en önemli eksikliğinin bilgi ve deneyimlerini birbirleri ile paylaşmaları için bir iletişim ağı olduğunu vurgulamıştık. Geçen üç sene boyunca, bu ihtiyacımızı daha da belirgin hissettik. Birçok yeni kooperatif kuruldu. Yeni kadın çocuk merkezleri açıldı. KEDV'in kolaylaştırıcılığında bazı kooperatifler araştırma, üretme, fikirlerini yaşama geçirme konusunda projeler tasarladı, uyguladı, uyguluyor. Bu konularda daha çok deneyim kazandık. Üç yıl içerisinde bir parça daha olgunlaştık. Bugün ve yarın, bu birikimlerimizle kadın kooperatiflerinin örgütlenmesi, ihtiyaçları ve olanaklarını tartışacağız.

2. Tanışma

Açılış konuşmalarının ardından her katılımcı sırayla kısaca kendini tanıttı. Bu tanıtımlar sırasında her kooperatif temsilcisi aynı zamanda kooperatif olarak en başarılı buldukları, gurur duydukları faaliyetleri belirtti. Aşağıdaki tabloda söylenenlerin kısa bir özetini bulabilirsiniz:

Kooperatif Adı	En başarılı faaliyet
Gündöndü Kadın Kooperatifi (Çorlu)	Anne ve çocuklara yönelik eğitim çalışmaları
Beyoğlu Lider Kadın Kooperatifi (İstanbul)	Hediyelik kutu imalatı
Nilüfer Kadın Kooperatifi (Düzce)	Erken çocukluk bakım ve eğitim hizmeti, catering, konut kooperatifi

Çağdaş Kadın Kooperatifi (Adapazarı)	Erken çocukluk bakım ve eğitim hizmeti, yerel yönetimle ilişkiler
Doğubeyazıt Kadın Kooperatifi (Ağrı)	Tekstil imalatı ile istihdam yaratma
Bahçelievler Kadın Kooperatifi (İstanbul)	Çocuk-kadın merkezi işletme, yerel yön.le ilişkiler, AB projesi yürütme
Rize Bezi Dokuma Atölyesi (Rize)	Bez dokuma atölyesi
Tomurcuk Kooperatifi (İstanbul)	Zihinsel engelli çocuk ve ailelerine yönelik eğitim hizmetleri
Bandırma Kooperatifi Girişimi (Balıkesir)	Dantel üreten kadınları örgütlü hale getirerek emeğinin karşılığını almalarını sağlamak üzere kooperatif girişimi başlatmak
Gaziantep Kadın Kooperatifi (Gaziantep)	Kadınların özgüvenini kazandırma, toplumda yer açma
İpek Yolu Kadın Kooperatifi (Mardin)	Sabun imalat atölyesi ve çocuk yuvası işletmek
Göznuru Kadın Evi (Hakkâri)	Dantel, patik, çorap vb üretim yapan kadınları bir araya toplayarak kooperatifleşme girişimi başlatmak
Ev Eksenli Çalışan Kadınlar Grubu (Muğla)	Kooperatifleşme girişimi başlatmak, sosyal güvenlik vb konularda gündem yaratmak
Karaburun Agro-Turizm Kooperatifi (İzmir)	Yöresel el işleri ve gıdaları tanıtmak, ev pansiyonculuğu
Ödemiş Ev Eksenli Kadınlar Kooperatifi (İzmir)	İmalat ve fuarlara katılarak ürün tanıtımı yapmak
Eyüp Oyuncakları Kooperatifi (İstanbul)	Marangozluk, eski çocuk oyuncaklarını canlandırma
Çanakkale Girişimci Kadınlar Kooperatifi	Çanakkale seramiklerini yeniden canlandırma
Besnili Kadın Kooperatifi (Adıyaman)	El işleri, yufka ve gözleme imalathanesi işletme, arıcılık
Gaziantep Kadın Kooperatifi (Gaziantep)	Antep işlerini üretme, fuarlara katılım
İlkadım Kadın Kooperatifi (İstanbul)	Erken çocukluk bakım ve eğitimi, Kadınlara yönelik eğitim çalışmaları
Yaşam Kadın Kooperatifi (Van)	Bilgisayar, okuma yazma vb konularda eğitim çalışmaları, beceri kursları düzenleme, Kadın İnsan Hakları eğitimleri verilmesi
Filmmor Kadın Kooperatifi (İstanbul)	Kadın örgütlerinin yaptıkları işleri görünür hale getirme, kendi medyamızı oluşturma çalışmaları
Umut IşığI Kadın Kooperatifi (Diyarbakır)	Erken çocuk bakım ve eğitimi
Kızıltepe Kadın Kooperatifi (Mardin)	Tandır ekmeği ve dokuma üretimi
Bağlar Kadın Kooperatifi (Diyarbakır)	Üretim, eğitim
Suvarlı Kadın Kooperatifi (Adıyaman)	Kuru Üzüm ihracatı

Gayrettepe Kadın Kooperatifi (İstanbul)	Kadın el işlerinin pazarlanması
Biga Kadın Kooperatifi (Çanakkale)	Üretim ve eğitim
Tekirdağ kadın Kooperatifi (Tekirdağ)	Meyva sabunu üretimi
Avanos Kooperatif Girişimi (Nevşehir)	Cam ve seramik süs eşyası üretimi kursları organize etmek ve kurslara katılan kadınlarla kooperatifleşme girişimi başlatmak
Er Kadın Kadın Kooperatifi (Erzincan)	Tekstil ve konfeksiyon atölyesi işletme
Muratlı Kadın Kooperatifi (Tekirdağ)	El işleri üretimi
Simge Kadın Kooperatifi (Kocaeli)	Erken çocukluk bakım ve eğitimi

3. Toplantının Amacı ve 2005 Yılında Gerçekleştiren İlk Toplantı Sonuçlarının Hatırlatılması

Aşağıda KEDV'den Berrin Yenice'nin toplantının amacı ve 2005 yılında gerçekleştirilen ilk toplantının sonuçları hakkında bilgi verdiği sunum yer almaktadır.

Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı ve Kadın Kooperatifleri İletişim Ağı Girişimi (2002–2008)

Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı/Kooperatif İletişim ve Destek Merkezi

- 2001 yılında KEDV birlikte çalıştığı yerel kadın gruplarıyla birlikte yoksul kadınların ihtiyaç odaklı örgütlenmesi için model geliştirmek üzere çalışma başlattı. Bu kapsamda kooperatif, uygun bir örgütlenme biçimi olarak sundu. İhtiyaca uygun bir ana sözleşme örneği hazırladı ve ilk kooperatiflerin kurulmasını sağladı. Türkiye'de kadın kooperatifleri hareketini başlatmış oldu.
- Hızlı bir biçimde yaygınlaşan kooperatifleşme girişimlerini desteklemek üzere deneyimlerini yazılı hale getirdi ve Kadınlar için Kooperatif El Kitabı'nı hazırladı.
- Şimdiye kadar 22 kadın kooperatifinin kurulmasına destek verdi. Kendi bünyesinde oluşturduğu Kooperatif Destek Merkezi ile şu anda da 35 kadın kooperatifine program, eğitim ve danışmanlık desteği veriyor.

KEDV Şimdiye Kadar Neler Yaptı?

- Kooperatiflere yönetim, muhasebe, kaynak yaratma/proje yazma, v.s. Konularında destek verdi, dokümanlar hazırladı, dağıttı.
- Kooperatifler için programları (Mahalle Yuvası, Mahalle Anneliği, Tasarruf grupları, v.s.) hazırladı, dağıttı.
- Örgütlenme ve liderlik becerisi geliştirmek üzere Liderlik Eğitimi Programı geliştirdi, kooperatiflere yaygınlaştırdı, 16 kooperatife uygulama için eğitici eğitimi verdi ve izledi.
- Erken çocukluk eğitimi hizmetleri için geliştirdiği modeli Kooperatiflere yaygınlaştırdı. Kooperatifler tarafından işletilen 22 oyun odası/yuvaya izleme, eğitim, kaynak ve altyapı desteği verildi.

- Ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi ve deneyim alışverişi fırsatları yaratıldı. Bu amaçla düzenlenen toplantı (Bratislava, Atina, Endonezya, Hindistan, Bulgaristan, v.s.) ve ziyaretlerde toplam 14 kooperatif yer aldı.
- İnternet üzerinden paylaşımın sağlanması için bir e-grup oluşturdu.
- Kadınların kararlara katılımını artırmak ve kaynak aktarımlarını etkilemelerini sağlamak için de Toplumsal Cinsiyet Temelli Bütçeleme konusunda model geliştirdi ve bir bölgede uygulama desteği verdi.
- Kadın Kooperatiflerinin kaynak yaratma faaliyetlerini destekledi. Bu amaçla 15 kooperatifin proje geliştirmelerine ve yazmalarına destek verildi. Bu projeler fon veren kuruluşlarla ilişkilendirilerek destek sağlandı.
- Kooperatiflerin ürün geliştirme çalışmaları destekledi. Bu kapsamda hediye kutu, mum ve sabun üretimi konusunda atölyeler açılması destekledi.
- Kooperatiflerin yerel yönetimlerle ilişkilerini kolaylaştırdı.
- Kooperatifler için ürün bankası oluşturuldu. Kooperatiflerin ürünleri KEDV Nahıl kanalıyla, pazarlama fırsatlarıyla buluşturdu.
- Kadın Kooperatifleri tarafından yaygınlaştırılabilecek yeni eğitim programları (finansal okuryazarlık, bilgisayar, şiddet, girişimcilik, vs) geliştirdi, pilot uygulamalarını yaptı.
- 2005'te kooperatifler arası iletişim ağı girişimi başlattı, 35 kadın kooperatifini bir araya getirdi.
- Birlik için yasal mevzuat araştırdı.

Türkiye'deki Kadın Kooperatifleri

- Şu anda Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı, unvanında "Kadın" ibaresi bulunan 63 kadın kooperatifi var, bunların 44'ü aktif çalışıyor, 19'u ise kapanmış ya da kapanmak üzere.
- Aktif çalışan kooperatiflerin; 36'sı İşletme kooperatifi, 5'i küçük sanat kooperatifi (ev eksenli çalışanlar), 1'i yayıncılık, 2'si üretim ve pazarlama statüsünde kurulmuş.
- Bunların yanısıra ayrıca üyeleri sadece kadınlardan oluşan 28 Tarım ve 1 konut kooperatifi mevcut.

Kooperatiflerin Faaliyet Alanları

- Erken Çocuk Bakım ve Eğitim Hizmetleri (yuva, oyun odaları, oyuncak kütüphanesi, mahalle anneliği)
- Üretim
- Dikiş, Tekstil, yöresel dokuma
- Hediye kutu, takı, hediye kutu, ahşap oyuncak, el sanatları
- Gıda (unlu gıda, kuru gıda, reçel, vb)
- Sabun, mum atölyeleri
- Fason işler

- Hizmet (lokanta, hazır yemek, kuaförlük, turizm, pansiyonculuk, el ürünleri ve ikinci el satışı, vb)
- Eğitim çalışmaları (kadın hakları, üreme sağlığı, iletişim, girişimcilik, çocuk eğitimi, kadına yönelik şiddet, liderlik, vb)